

HÜSREV Ü ŞİRİN'DE KAFİYE OLUŞTURAN TÜRKÇE KELİMELER

Yrd. Doç. Dr. Erdoğan BOZ*

ÖZET

Divan şiirinde kafiye olarak kullanılan kelimelerin listesi dikkate alındığında ödünç kelimelerin büyük bir oran teşkil ettiği görülecektir. Bu arada kafiye olarak kullanılan Türkçe kelimeler; bunların oranları , kafiye olan sesleri ve periyotlarının tespiti de önemlidir. Buradan hareketle Türk şiirinin güçlü sesi Şeyhi'nin Hüsrev ü Şirin mesnevisini Türkçe kafiye yönüyle taradık ve ilgi çekici sonuçlar elde ettik.

ABSTRACT

When we consider the vocabulary which functions as rhymes in the poetry of Divan, we can notice that borrowed words make up a great portion of those rhymes. Furthermore , the identification of Turkish words serving as rhymes, their proportion, their rhyming sounds and their are equally noteworthy. Based on these facts, we have scanned the mosnawi Husrav u Shirin, by Sheikhee, a prominent representative of Turkish poetry with respect to Turkish rhymes. Accordingly we have reached some interesting coclusions

I. GİRİŞ

Şeyhî'nin Hüsrev ü Şîrîn'ini hazırlayan Prof. Dr. F. Kadri Timurtaş , şairin kelime kadrosundan bahsederken Ziya Paşa'nın Harâbât'ında Şeyhî için söylediği şu dörtlüğü iktibas eder :

Şeyhî dahi gelmiş ol zamânda
Bir hayli eser komış cihânda
Elfâzı velî kaba be-gayet
Mânaca da yoktur anda lezzet

(Harâbât, Mukaddime,1291)¹

* Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi

Ziya Paşa , burada Şeyhî'yi eserlerinde kullandığı Türkçe kelimeler dolayısıyla eleştirmiştir. Timurtaş ise bunu tersine olarak şöyle yorumlar: **Bugünün görüşüyle Yunus Emre çığırından ve bilhassa Eski Türk yazı dilinden ayrılmış olmasını hoş karşılamadığımız Şeyhî, eserlerinde Türkçe kelimelere yer verdiği için kendinden 4.5 asır sonra ' kitabında kaba sözler geçen ' bir şair olarak ayıplanmıştır. Bugün bu ayıbı, Türk Dili için bir kazanç sayıyoruz.** ²

F. Kadri Timurtaş tarafından şiirinde Türkçe asıllı kelimeleri kullanmasıyla övülen Şeyhî'nin söz konusu başarısını müşahhas hale getirmek sanırız daha doğru olurdu. Bu itibarla Şeyhî'nin Türkçe asıllı kelimeleri şiirde kullanma becerisini, şairlerin zorlandıkları bir sahada (kafiyede) tespit etmek istedik. Klasik şiirimizde şairlerin kafiye için daha çok Doğu (Arapça, Farsça) kökenli kelimeleri kullandıkları bir gerçek. Buna karşılık şiirin her yerinde olduğu kadar özellikle kafiye Türkçe asıllı kelimeleri kullanmak üstatlığa bir işaret olduğu kanaatindeyiz. Bu, bir nevi şairlerin ana dilini kullanmadaki maharetlerini de gösterir.

Biz de bu itibarla büyük şair Şeyhî'nin 7000 beyiti bulan meşhur mesnevisi Hüsrev ü Şîrîn'i tarayarak Türkçe kafiye olan beyitleri tespit ettik. Şimdi söz konusu beyitlerde kafiye ve cinas oluşturan Türkçe-Türkçe kelimeleri aşağıya alıyoruz: ³

A (a,e)

ada+ ara+: 6417

agla- bagla- : 3923

agla- çağla- : 1661

aña + taña- : 6854

---

¹ F. Kadri, TİMURTAŞ, *Şeyhî'nin Hüsrev ü Şîrîn'i* (İnceleme – Metin) İstanbul, s.76, 1963

² TİMURTAŞ, s. 76

³ Kafiyeler, -Klasik Edebiyatımızdaki kafiye anlayışına göre tesbit edilmiş- kafiye oluşturan son harfe göre alfabetik olarak dizilmiştir. Dizinde kelimeler üzerindeki + 'lar isimleri, - 'ler fiilleri belirler, kafiyeleri takiben gelen rakamlar beyit numaralarıdır. Redifler buraya alınmamıştır.

ara- tara- : 1602
ara-(r) sora-(r): 106, 1384
araya+ yaraya- : 1770, 6832
baña+ saña+ : 5709
basa- tasa+ : 1236
bile+ ile+ : 2400
dere+ ara+ : 1574
deriye+ eriye- : 2603
ele+ ola- : 3943
eyle- söyle-: 6053
eyle+ bile+: 6361
gizle- gözle- : 1298
gizle- izle- : 1677
gözle- gizle- : 1216
işle- bağışla- : 423, 930
izle- gizle- : 1577
karınca+ dönince-:6784
kıla- bile+ : 2252
nice+ yüce+: 4555
nola- gözle- : 2169
saña + taña+ :1934
saña+ baña+ : 3515
sula- karşula- : 1867
tañla- añla- : 4494
tugra+ yagma+: 5492
ula- karşula- : 3604
yama- koma- :351
yar- ar(a)- : 2355
yayalar+ arayalar- : 4469
yola+ nola- : 2439
yüce+ nice+: 5992 ,6733

ç

aç- kaç- : 1245
aç- saç- : 1896, 3359, 3631, 5888, 5911, 6429
çaç+ aç+ : 3804

geç- aç- : 1958
göç- uç- : 5192
iç- aç- : 2095
iç- geç- : 1301, 5997
iç+ kılıç+ : 3781
iç+ saç+ : 1783
iç+ suç+ : 946
kaç- geç- : 1219, 1246, 6250
kılıç+ iç+ : 5972
kılıç+ kılıç+ : 4123
saç- aç- : 5320, 5741, 5560
saç+ aç+ : 3804
uç- kaç- : 5417
uç- aç- : 5823
uç+ güç+ : 863

d

ad+ kanad+ : 4135
ad+ tad+ : 5353, 5948
gid- id- : 1104, 1964, 3409
güd- yud- : 1386
id- gid- : 724, 6064
id- tad- : 2751
id- unud- : 557
kurd+ yurd+ : 747
nid- gid- : 1901, 5592
oynad- kaynad- : 5962
yürid- kurid- : 3343

G (g,g)

ayag+ kabag+ : 2878
ayag+ toprag+ : 4373
ayag+ tudag+ : 2970
ayag+ yag+ : 4136, 5974
ayrulıg+ sayrulıg+ : 3077

bag+ kulag+ : 5715
bag+ tag+ : 4905
balçığ+ çıg+ : 5927
budag+ tutag+ : 1209
çog+ yog+ : 4968
çözüg+ yüzüg+ : 1501
dümüg+ süñüg+ : 4129
gök+ ög+ : 1364
irag+ sag+ : 4500, 4568
irüg+ birüg+ : 1508
işüg+ kişüg+ : 2682
kırnag+ tırnag+ : 907
kişig+ işig+ : 5795
kulag+ tamag+ : 3212
kulag+ ulag+ : 616
otlag+ tag+ : 4340
ög- deg- : 2151
sag+ budag+ : 1182
sag+ irag+ : 1821
sag+ kulag+ : 1671
sag+ yasag+ : 903
sög- döğ- : 1843
söylemeg+ eylemeg+ : 3780
susag+ ayag+ : 6352
tag+ ayag+ : 4854
tag+ ırmag+ : 1941
tag+ sag+ : 2621
tag+ toprag+ : 4711
tag+ yag+ : 899
tag+ yaylag+ : 2510
talulıg+ yatlıg+ : 3259
toprag+ yaprag+ : 4917
turag+ irag+ : 4657
turag+ yarag+ : 3596
tuvag+ ag+ : 6387
ulag+ turag+ : 4707
urug+ korug+ : 890

yag- tag+ : 4645
yag+ ayag+ : 3432
yag+ tag+ : 4871
yagmacılıg+ acılıg+ : 4130
yarag+ ayag+ : 3516
yasag+ ayag+ : 926
yatmag+ satmag+ : 6315
yiñlig+ giñlig+ : 6530

h

irah+ karşurah+ : 1331, 6442
karşurah+ irah+ : 4412
oh+ yoh+ : 5254
yoh+ çoh+ : 5860

I (ı,i)

acı+ geleci+ : 1411, 3402, 4885, 5801
agacı+ acı+ : 6858
andı+ inandı- : 2764
anı+ kanı+ : 6448
assı+ yassı+ : 5971
bagrı+ sagrı+ : 6528
birbiri+ yiri+ : 2646
biti+ iti+ : 2930
çeri+ deri+ : 3149
dı- i- : 1164
di- yi- : 1583, 2028, 3198, 3383
dilici+ kılıcı+ : 4694
diri+ yiri+ : 554, 3396
dişi+ kişi+ : 3724
günüñi+ idi- : 2488
irişi- ışı- : 5389
kanı+ anı+ : 2434
karı+ deri+ : 4883
kişi+ dişi+ : 1316

kişi+ iři+ : 3653, 4447, 4590
kodi- odi+ : 2432
kuyı+ kıyı+ : 4005
odi+ kodi- : 3028, 6271
süri+ biri+ : 2308
uyı- yi- : 1087, 5271
varıcı+ yalvarıcı+ : 3475
yandı- andı+ : 5950
yi- di- : 5116
yöreyi+ arayı- : 1641, 1947

K (k,k)

ayak+ tayak+ : 3753
bacak+ çomak+ : 5516
bak- ak- : 5978
bırak- tak- : 1597
birlik+ dirlik+ : 3195, 4718, 4927
börk+ türk+ : 2776
çok+ yok+ : 1118, 4701, 5440, 5729, 5749, 6732
dek+ dirnek+ : 3640
dek+ gerçek+ : 5128
dek+ tek+ : 3803
dirlik+ birlik+ : 6227
eksük+ yük+ : 5650
emek+ istemek+ : 759, 4473
eşek+ inek+ : 5199
etek+ dek+ : 3341
etmek+ gitmek+ : 3511
eylük+ yük+ : 3384
gerek+ yigrek+ : 764
gökçek+ gerçek+ : 5199
ırak+ karşırak+ : 6041
irkek+ ürkek : 2819
ivmek+ yindek+ : 3479
kalak+ kulak+ : 1320
karşurak+ ırak+ : 2946

katırak+ irak+ : 1106
kayık- bak- : 1818
kısırak+ otlak+ : 1158
kirpük+ yük+ : 6531
köynük+ yük+ : 4983, 5695
kuyruk+ buyruk+ : 4619
kürk+ börk+ : 1752
ok+ çok+ : 4564
sayruluk+ ayruluk+ : 3519
sovuk+ ok+ : 4434
sök- dök- : 5814
tarlık+ varlık+ : 69
tırmuk+ ısırmuk+ : 1662
tonukluk+ konukluk+ : 1877, 5579
toprak+ yaprak+ : 254, 1627, 6317
tudak+ kulak+ : 219
türk+ kürk+ : 2242
uzak+ tuzak+ : 193
uzluk+ yavuzluk+ : 2421, 3380
varlık+ tarlık+ : 4716
yanarak- irak+ : 1948
yaprak+ toprak+ : 345, 2763, 3438, 3704, 4998
yasak+ irak+ : 4248
yavuzluk + uzluk+ : 4673
yayak+ ayak+ : 6238
yaylak+ aylak+ : 1013
yık- çık- : 2225
yık- yak- : 3948
yok+ çok+ : 4925
yük+ büyük+ : 12
yük+ eylük+ : 6941

I

açıl- saçıl- : 5429, 5566
açıl- uçıl- : 3871
al- gel- : 1277

al- kal- : 1211
bayıl- ayıl- : 5947
bil- al- : 4552
bil- kıl- : 2240, 3656
bil- kıl+ : 6650
bil- yıl+ : 6778
bil+ yıl+ : 1163
bol+ ol+ - : 4274, 5490
bol+ yol+ : 2613
bükül- sökül- : 2998
dil+ il+ : 1278
dil+ yıl+ : 235, 5442
dökil- bükil- : 2175
el+ dil+ : 5674, 6034
gönül- bul- : 2016
gönül- konul- : 4981
il+ yıl+ : 5122
kal- al- : 324, 719, 2732
kal- gel- : 6667
kal- sal- : 2515
kesil- esil- : 4601
kıl- bil- : 1300
kıl- bil- : 6164
kıl+ dil+ : 3005
kıl+ yıl+ : 2068
kılavuz+ bilevüz- : 1288
kol+ yol+ : 5522
karamıl+ gül- : 5395
kurtul- örtil- : 1936
ol- bul- : 729, 3471
ol- öl- : 1658, 3273, 3994
ol- yol+ : 5366
ol+ bul- : 173
ol+ bol+ : 6690, 6847
ol+ yol+ : 1135, 1410, 1668, 2659, 3807, 4055, 4067, 4145, 4224,
4251, 4266, 4504, 6383, 6413, 6785
ögül- sögül- : 1838

öl- bul- : 5071
öl- ol- : 5072
saçıl- açıl- : 1254, 1190,3945
sal- kal- : 264
sol+ ol+ : 73
sol+ yol+ : 5517, 5527, 6495
tal- kal- : 1326
tartıl- örtil- : 1242
tol- ol- : 3784, 5162
tutıl- utıl- : 2395
yasavul+ savul- : 5519
yıkıl- kıl- : 4906
yıl+ bil- : 4920, 4923
yıl+ kıl+ : 1471
yil+ bi+ : 3292
yil+ il+ : 6411
yol+ bol+ : 1652, 4588
yol+ ol+ : 723, 1102, 1470, 2979, 3588, 3829, 4296, 4406, 4553,
5142, 5905, 6063, 6508, 6627, 6737, 6865, 6918
yol+ sol+ : 593, 1622, 2650, 3561
yonıl- konıl- : 1157
yücel- al- : 3818

m

ardum + vardum- : 352
keldeyem- diyem- : 3474
um- yum- : 2441

n

ben+ sen+ : 396
bilen- kılan+ : 2231
bilin- kılın- : 2065
boyan- uyan- : 1081
bulan- dolan- : 1893
bürün- görün- : 1330

diyen+ ılan+ :2378
dön- din- : 2456
dügün+ gün+ : 3625
dün+ gün+ : 1625, 3193, 4397
dün+ öñdin+ : 908
gelin+ elin+ : 6386
görin- yürin- : 1624
gün+ dügün+ : 5047, 5058
gün+ dün+ : 1527, 4413, 5869
gün+ un+ : 6452
in- dögin- : 1588
in- yayın- : 1875
in- yükin- : 3609
inan- tayan- : 3659
kalan+ yalan+ : 555
kan+ an+ : 1360, 1880
kan+ yan+ : 3074
kişiden+ işiden+ : 2677
kohulan- sulan- : 5873
kon- dön- : 1790
kon- gön- : 5598
korukdan + sen+ : 968
köyin- söyün- : 6274
ogın- bogın- : 4243
öñlen+ diñlen+ : 1149
sakın- bakın- : 5908
san- südden+ : 812
sen+ ben+ : 5403
sen+ birinden+ : 3740
sen+ kamusun+ : 5439
sevin- avın- : 5833
sevin- yavın- : 1271
sun- ton- : 1444
togan+ kan+ : 6580
tulun- bulun- : 1356
usan- utan- : 5115
uyan- tayan- : 971

uyan- yan- : 3536
yakasın- yakasın+ : 2110, 6272
yaman+ tuman+ : 2358
yan- boyan- : 4702
yan- kan- : 5413
yan+ oğlan+ : 2491
yan+ uyan- : 5470
yañaydın+ aydın+ : 4437

ñ

bilüñ- kılıñ+ : 6267
öñ+ soñ+ : 38, 6461
soñ+ öñ+ : 479, 1077

p

öp- yap- : 2079
tap- kap- : 5841
yap- kap- : 6471

r

bir+ yir+ : 266,733, 1771, 2122, 5443
bitür- getir- : 3080
buyur- kayır- : 2450
değir+ bir+ : 5488
er- ger- : 3643
er+ işler- : 2078
er+ yir+ : 1623
gerekdür+ tur- : 6468
gör- sor- : 1333
gör- tur- : 1150, 1193
gör- tur- : 1510
gör- ur- : 372, 1873, 6048
göster- ister- : 1476
götür- bitür- : 2462

götür- otur- : 2030, 2453, 5615, 6462
götür- yitür- : 4007
içündür+ yir+ : 6815
içür- göçür- : 3616
idenedür+ götürür- : 3547
ir- vir- : 108
k'arıdur+ eridür- : 4992
kaçarlar- er+ : 2389
karar- var- : 281
karar- sarar- : 1996
kayır- buyur- : 2436
kayır+ bakır+ : 6845
kayur- geyür- : 1133
kayur- toyur- : 2286
kayur- yügür- : 5619
kömür+ demür+ : 3645
kurtarıvir- beri vir- : 4676
otur- götür- : 2427, 5316
otur- ötür- : 4891
örü tur- dirü tur- : 4768
ötür- getir- : 6419
siñir+ degir+ : 904
sor- gör- : 1317
sür- dür- : 3558
sür- tur- : 1769, 3569
şasıır- deñşür- : 1809
şasıır- yaşur- : 424
tamar+ biter- : 6911
tur- gör- : 5604
tur- irür- : 4294
tur- sür- : 922
tur- ur- : 273, 1253, 1839, 1977, 3278, 3499, 4633, 4646, 4916
tur- yügür- : 2115
ur- gör- : 5826
ur- tur- : 1642, 2032, 2176, 3750, 3755, 3936, 5609, 5983
ur- yügür- : 1287
urur- obur+ : 4756

üzre durur+ sapıdur- : 1912
var- apar- : 1464
var- vir- : 1126
var- yalvar- : 5272
vir- ir- : 2373
yırmır- ötür- : 5279
yir+ bir+ : 1540,6601, 6811, 6851, 6855
yiri+ birbiri+ : 2319
yitür- otur- : 1976
yügir- öñür- : 1276
yügür- ur- : 3144, 4857

s

as- kes- : 1228
yas+ bas- : 3922, 5939

ş

aş- koş- : 1899
aş- taş- : 1090
baş+ karındaş+ : 5920
baş+ taş+ : 1124, 1832, 3545, 4640, 4643
baş+ yaş+ : 2437, 2786, 3743, 5968, 6025, 6148
baş+ yoldaş+ : 2111, 2610, 3350
biliş+ iş+ : 4452,4880
burış- iriş- : 6525
dimiş- yimiş+ 1728
diş+ gümüş+ : 6460
diş+ iş+ : 3946, 6853
diş+ yimiş+ : 6578
durış- urış- : 3713
düriş- iriş- : 1473, 1905, 2187
düriş- sorış- : 5585
düş- tutuş- : 1436
düş- üş- : 5687

geliş+ güliş+ : 2294
giriş- düriş- : 4247
iriş- düriş- : 1913
iriş- viriş- : 5797
iş+ aş+ : 3734
iş+ biliş+ : 6056
iş+ diş+ : 1732, 3168, 5185
iş+ iviş+ : 6246
iş+ kış+ : 2419, 6609
iş+ yimiş+ : 5923
karavaş+ baş+ : 2135
karavaş+ yoldaş+ : 1955
karındaş+ baş+ : 3820
karış+ viriş+ : 2322
kaş+ baş+ : 4214
kumaş+ taş+ : 3978
kuş+ tuş+ : 1844
kuş+ tuş+ : 4999
savaş+ taş+ : 5088
tanış- sanış- : 1465
tanış+ sanış+ : 2547
taş+ baş+ : 1165, 2141, 2938, 3288, 5602, 6015
taş+ düş+ : 6624
taş+ karavaş+ : 5669
taş+ kardaş+ : 2485
taş+ kumaş+ : 4339
taş+ savaş+ : 5973
taş+ yaş+ : 6303
taş+ yoldaş+ : 4703
urış- düriş- : 4001
virış- iriş- : 2134
yaş+ aş+ : 4037
yaş+ baş+ : 658, 816, 935, 4667, 5686, 5803, 6162
yaş+ güneş+ : 1699
yaş+ taş+ : 4166, 4641, 4709, 4723
yavaş+ savaş+ : 5246
yimiş+ yimiş- : 3200

yoldaş+ taş+ : 2279, 3949,5909

t

at- bit- : 1189

at+ yat+ : 1824

atı+ katı+ : 1573, 1689

bit- et- : 2742

bit- it- : 5782

git- dit- : 1767

git- işit- : 1441

git- it- : 2552, 4170, 5721, 6054

git- tut- : 6200

git- yit- : 1608, 2289, 2860, 3562, 6037

gözet- at- : 2360

güt- tut- : 4027

it- git- : 869, 1550, 2021, 5603, 6029, 6067

it- yit- : 6011

kat+ at+ : 2317

kurt+ yurt+ : 1741

nit- git- : 2470

ödet- sat- : 2371

sögüt+ ögüt+ : 3501

tut- at- : 3730

tut- yut- : 3389

unut- it+ : 4157

yet- yit- : 1237

yit- git- : 1850, 3599

yit- it- : 1923

yurt+ kurt+ : 925

yurt+ urt+ : 4919

U (u,ü)

bahtılı+ yahtılı+ : 6394

dilkü+ ilkü+ : 6539

kapu+ tapu+ : 395, 1129, 1561, 2704, 5102
kapu+ yapu+ : 2118, 5590
karañu+ yañu+ : 5509
kaygu+ su+ : 4705
kayu+ eyü+ : 1715
korhu+ su+ : 5220
sagu+ agu+ : 4901
sayru+ ayru+ : 5345
sevgü+ küsegü+ : 5130
söynüklü+ köynüklü+ : 1290
sulu+ deñlü+ : 3407
sulu+ tolu+ : 3422
tamu+ kamu+ : 732
tapu+ kapu+ : 1466, 3400, 3729, 4301, 5131, 5595, 5666, 6206
tolu+ ulu+ : 4269, 5864
ulu+ tolu+ : 2549
yahtılı+ bahtılı+ : 5839
yañu+ karañu+ : 4785
yapu+ kapu+ : 2198, 5599, 6013
yapu+ tapu+ : 3404
yargu+ kaygu+ : 5286
yatlu+ tatlu+ : 989, 3997
yilü+ bilü+ : 2268
yu- ko- : 2186, 4899

v

av+ sav+ : 2611, 2849
çav+ av+ : 2738, 4057
kov- sev- : 376
sav- sev- : 3615

y

alay+ kolay+ : 3773
bay+ buğday+ : 2212
kolay+ ay+ : 2848

Z

- alaguz+ uz+ : 2413
direksüz+ emeksüz+ : 48
diz+ ağız+ : 6341
düpdüz+ ılduz+ : 6490
düpdüz+ gündüz+ : 3761
düpsüz+ yüz+ : 3757
dütüz- düz- : 2873
düz döndürmeyevüz+ : 2305
düz- yüz- : 4344
düz+ gündüz+ : 3081
düz+ yüz+ : 3727
gönlüñüz+ göz+ : 5076
göz+ kendüz+ : 1241
göz+ köz+ : 866
göz+ söz+ : 4329, 4889
göz+ toz+ : 2380
göz+ yüz+ : 1040, 1680, 1803, 1836, 2189, 4887, 6133,
gündüz+ ılduz+ : 2275, 2862
gündüz+ yüz+ : 2352
ılduz+ düpdüz+ : 6779
ılduz+ gündüz+ : 2961, 5070
işlemeksüz+ dimeksüz : 194
iz+ diz+ : 3316
kaluñuz- yaluñuz+ : 1512
kendüz+ öz+ : 1495
kendüz+ yüz+ : 2652, 3222
kız+ yüz+ : 1059
öz+ göz+ : 2928, 3811, 6231
öz+ söz+ : 2263
öz+ yüz+ : 2718, 6033
özinsüz+ öñinsüz+ : 1281
siz- çiz- : 1329

siz- ez- : 1706
söz+ göz göz+ : 1468
söz+ göz+ : 1042, 1130, 4031, 4332, 6262
söz+ kendüz+ : 5103
söz+ koz+ : 3822
söz+ köz+ : 4902
söz+ öz+ : 1392,5617
söz+ yüz+ : 4521, 5068
toz+ göz+ : 1450, 4408
uykusuz+ korkusuz+ : 3330
uz+ söz+ : 3716
yaluñuz+ gündüz+ : 2768
yaluñuz+ kuluñuz+ : 5080
yaz- az- : 1412
yüz+ düpsüz+ : 3767, 4515, 4632
yüz+ göz+ : 1062, 1214, 1981, 4400
yüz+ gündüz+ : 2178, 2457, 3078, 4270
yüz+ ılduz+ : 841, 5678, 5866
yüz+ kendüz+ : 1280, 1343, 2490, 3903, 5292
yüz+ öz+ : 2670
yüz+ söz+ : 1355
yüz+ söz+ : 6375
yüz+ toz+ : 1721

CİNASLAR

acı+ acı+ : 6541
al- al+ : 2254
al+ al- : 5630, 5631
anasın+ ana sin+ : 4223
araya+ araya- : 1401, 5321
at ile atıla- : 1820
at+ at- : 3709
ata+ ata- : 4745
+dek dek+ : 4558
dil eyü + dileyü- : 6055
eyle+ eyle- : 1927

gice+ gice+ : 5390
görindi- gör indi+ : 1296
göz+ göz+ : 6209
gün+ gün+ : 6390
için- için+ : 2465
iş+ iş+ : 2841
işidür+ işidür- : 5089
karı+ karı+ : 6535
kaya+ kaya- : 4690
kız+ kız+ : 1196
kurudur+ kurudur- : 6814
sağışlu+ sağ işlü+ : 4928
taş+ taş+ : 917, 6304
var- var+ : 1486
yakam- yakam+ : 5418
yir+ yir+ : 1735, 5668
yüz+ yüz+ : 1256, 2258, 3493, 5415

Yukarıda alfabetik olarak verdiğimiz kafiye ve cinas oluşturan Türkçe-Türkçe kelimeleri çeşitli özellikleri dolayısıyla tablolar halinde aşağıya alıyoruz:

Tablo 1. Kafiye Oluşturan Sese Göre Kafiyelerin Dağılımı

	A	ç	d	G	h	I	K	l	m	n	ñ	p	R	s	ş	t	U	v	y	z	
İsim-fil	3	-	-	-	-	2	-	5	1	1	-	-	6	2	1	-	-	-	-	-	
İsim-isim	9	8	4	49	5	29	65	60	-	28	6	-	17	-	71	6	41	4	3	84	
Fil-isim	7	-	-	1	-	2	1	4	-	4	1	-	2	-	1	1	-	-	-	-	
Fil-isim	18	20	12	2	-	10	6	42	2	25	-	3	69	1	16	32	2	2	-	5	
Toplam	37	28	16	52	5	43	72	111	3	58	7	3	94	3	89	39	43	6	3	89	801

Tablo 2. Kafiye Oluşturan Kelimelerin Kullanım Sıklıkları

	A	Ç	d	G	H	I	K	l	m	n	ñ	p	r	s	ş	t	U	v	y	z	Toplam
1	29	14	7	48	3	22	47	41	3	46	3	3	51	1	44	22	19	2	3	37	444x1:444
2	4	1	3	2	1	5	4	11	-	3	2	-	3	1	4	1	4	2	-	9	60x2:120
3	-	2	1	-	-	1	2	4	-	2	-	-	2	-	4	-	1	-	-	3	22x3:66
4	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	1	-	1	1	-	-	-	2	8x4:32
5	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	-	1	1	1	-	-	2	8x5:40
6	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	5x6:30
7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	2x7:14
8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	2x8:16
9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1x9:9
15	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1x15:15
17	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1x17:17
																					801

Tablo 3. Ters-Yüz Edilerek Kullanılan Kafiyeler (K) ve Kullanım Sıklıkları (S)

	A	Ç	d	G	h	I	K	l	m	n	ñ	p	r	s	ş	t	U	v	y	z	Toplam
K	4	2	1	3	1	4	7	13	-	3	1	-	10	-	11	4	5	-	-	11	80
S	9	11	5	8	3	12	28	73	-	11	4	-	53	-	53	21	26	-	-	53	370

II. SONUÇ:

Hüsrev ü Şîrîn'de Türkçe-Türkçe kafiye oluşturan kelimelerin sayısı : 806 , oranı: %11.5, Türkçe-Türkçe cinas oluşturan kelimelerin sayısı : 35 , oranı: % 0.5, Türkçe-Doğu kökenli kafiye oluşturan kelimelerin sayısı : 658 , oranı: % 9.4, Türkçe-Doğu kökenli cinas oluşturan kelimelerin sayısı : 11 , oranı: % 0.1. Buna göre kafiye ve cinas olan kelimelerin sayısı :1510 ve oranı % 21.5'tir. Yukarıda verdiğimiz sayı ve oranlar ışığında Şeyhî'nin Eski Anadolu Türkçesinden Osmanlıcaya geçiş döneminde Türkçe asıllı kelimeleri kullanmada bir başarı elde ettiği açıktır. Ancak gerçek başarısını tespit etmek için çağdaşlarıyla karşılaştırmak daha doğru olacaktır. Bununla beraber gönül isterdi ki yukarıda verdiğimiz sayı ve oranlar Türkçe lehine daha büyük olsaydı.

KAYNAKLAR

- Cem, DİLÇİN, Tarama Sözlüğü, TDK yay. Nu. 503, Ankara, 1983.
Cem, DİLÇİN, Türk Şiir Bilgisi, TDK yay. Nu. 517, Ankara, 1983.
F. Kadri, TİMURTAŞ, Şeyhî'nin Hüsrev ü Şîrîn'i (İnceleme – Metin), İstanbul, 1963.